

Fantastyka i realizm w *Hamlecie* Williama Szekspira

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja TED](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: William Szekspir, *Hamlet*, tłum. W. Tarnawski, Wrocław 1955, s. 16.
- Źródło: William Szekspir, *Hamlet*, tłum. W. Tarnawski, Wrocław 1955, s. 64.
- Źródło: William Szekspir, *Hamlet*, tłum. W. Tarnawski, Wrocław 1955, s. 66.
- Źródło: Stanisław Helsztyński, *Wstęp*, [w:] William Szekspir, *Hamlet*, tłum. W. Tarnawski, Wrocław 1955, s. 29.
- Źródło: William Szekspir, *Hamlet*, tłum. W. Tarnawski, Wrocław 1955, s. 39.
- Źródło: William Szekspir, *Hamlet*, tłum. W. Tarnawski, Wrocław 1955, s. 36.
- Źródło: Filip Sidney, *Obrona poezji*, tłum. J. Świerżowicz, Lwów 1933, s. 89.
- Źródło: Loreto Todd, *Hamlet Williama Szekspira*, tłum. M. Bruckowska, Warszawa 2000, s. 13.

Fantastyka i realizm w *Hamlecie* Williama Szekspira

Źródło: Pieter Claesz, *Martwa natura z czaszką i piszącym piórem*, domena publiczna.

Gdy ktoś zapyta, czy cykl książek o Harrym Potterze J.K. Rowling to fantastyka, czy realizm, czytelnik tych powieści nie będzie miał problemu z odpowiedzią na to pytanie. Obraz współczesnego Londynu jest realistyczny, prawdopodobny, ale sposób dotarcia do Ministerstwa Magii już nie. Podobnie z *Hobbitem* Tolkiena – krasnoludy i elfy to oczywiście bohaterowie fantastyczni, hobbicka wioska Shire wydaje się jednak czytelnikowi realistyczna, bo jej topografia oraz sposób funkcjonowania mieszkańców w dużej mierze są zakorzenione w angielskiej kulturze. Jak zatem należy podchodzić do utworów innego Anglika, najsłynniejszego dramaturga wszech czasów – Williama Szekspira? Czy duch pojawiający się w *Hamlecie* to fantastyka czy realizm? W jaki sposób należy interpretować psychologiczne prawdopodobieństwo zachowań kolejnych bohaterów zaangażowanych w wydarzenia na elsynorskim dworze?

Twoje cele

- Poznasz podejście Williama Szekspira i artystów mu współczesnych do kategorii fantastyki i realizmu w literaturze.
- Ocenisz, czy realia renesansowe zostały wiernie oddane w *Hamlecie* Szekspira.
- Przeanalizujesz fragmenty *Hamleta* Williama Szekspira, zwracając uwagę na elementy fantastyczne i realistyczne.
- Ocenisz realizm psychologiczny tytułowego bohatera sztuki Williama Szekspira.

Przeczytaj

Zrozumienie kwestii związanych z korespondencją realizmu i fantastyki w *Hamlecie* Williama Szekspira wymaga podstawowej wiedzy na temat przemian, którym podlegał angielski dramat na przestrzeni wieków. W epoce średniowiecznej powstawały w Anglii misteria i moralitety oparte na wątkach biblijnych, przede wszystkim takich, które odnosiły się do zdarzeń cudownych, jak choćby przetrwanie Noego i jego rodziny w arce. Miały one stanowić wyraźną naukę moralną. Dramat sceniczny stał się wówczas w Anglii integralnym elementem życia społecznego. Traktowano go jako kontynuację chrześcijańskiego rytuału, który miał wywoływać wrażenie na wszystkich uczestnikach widowiska. Jak pisze badacz twórczości Williama Szekspira, Loreto Todd:

((Loreto Todd

Hamlet Williama Szekspira

Dramat miał wówczas wywierać oczyszczający wpływ na widzów, to znaczy uszlachetniać ich, pozwalając wyzwolić się takim emocjom, jak chciwość, nienawiść, żądza, litość. Widzowie zachęceni byli zarazem do sympatyzowania i utożsamiania się z postacią często zwaną Everyman – Każdy – która uosabia zwykłego człowieka na jego życiowej drodze. Dramat taki, podobnie jak sam Everyman, przemawiał do każdego. Był on napisany z myślą nie o wąskiej elicie, ale o wszystkich członkach społeczeństwa.

Źródło: Loreto Todd, *Hamlet Williama Szekspira*, tłum. M. Bruckowska, Warszawa 2000, s. 13.

Wnętrze teatru The Globe w Londynie

Źródło: Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 2.5.

W XVI wieku zmieniły się w Anglii poglądy na rolę teatru w państwie. Był on tolerowany przez katolików, potępiali go natomiast **purytanie** pragnący skłonić społeczeństwo do porzucenia przyjemności doczesnych na rzecz duchowego doskonalenia. W czasach Williama Szekspira teatr zaczął cieszyć się dużym poparciem dworu królewskiego, co

pozwalalo na kontynuowanie tradycji tworzenia sztuk przemawiających do wszystkich klas społecznych zgodnie z następującą zasadą:

Filip Sidney

Obrona poezji

Tragedię obowiązuja prawa poezji, a nie prawa historii. Nie ma ona obowiązku liczyć się z historią, lecz – mając swobodę – ma albo tworzyć całkiem nową treść, albo wydobywać z historii momenty najtragiczniejsze.

Źródło: Filip Sidney, *Obrona poezji*, tłum. J. Świerżowicz, Lwów 1933, s. 89.

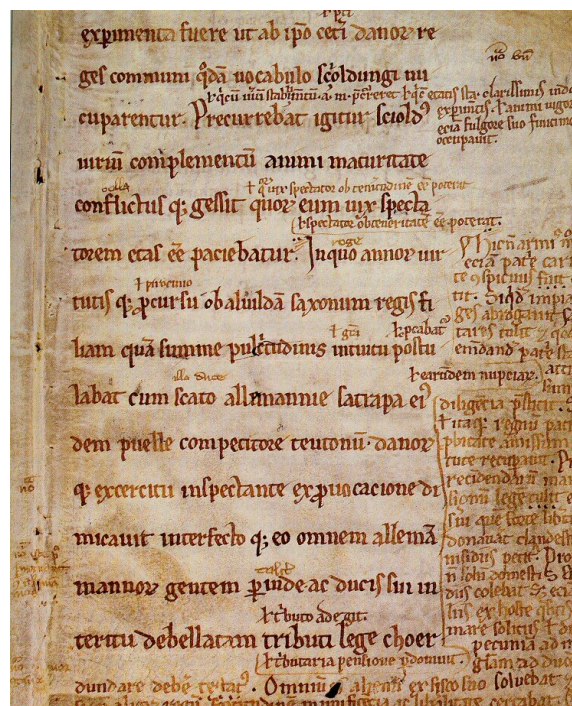
To wówczas powstały jedne z najwybitniejszych dzieł Stratfordczyka.

Charakterystyczną cechą dramatów Williama Szekspira jest rezygnacja z wielu zasad obowiązujących w dramacie antycznym, takich jak trzy jedności czy **decorum**. Szekspir decydował się także często na odchodzenie od reguły **mimesis**. Stąd pojawiające się w jego sztukach wiedźmy, upiory czy duchy. Te ostatnie nie były zresztą w czasach dramatopisarza postrzegane w taki sposób, jak ma to miejsce współcześnie. Wiele jego sztuk, w tym także *Hamlet*, to tzw. tragedie zemsty. Był to gatunek rozpowszechniony w elżbietańskiej Anglii. Bohater takiego utworu zostawał powołany do ukarania złooczyńcy, który dopuścił się zbrodni. Duch to najczęściej osoba niemogąca zaznać spoczynku dopóty, dopóki sprawca nie zostanie ukarany. Jest to zatem postać w angielskiej kulturze tradycyjna, a jej rola polega na ponagleniu bohatera mającego dokonać aktu zemsty.

Hamlet to najbardziej znany utwór Szekspira.

Jego geneza opiera się w dużej mierze na domysłach i hipotezach stawianych przez szekspirologów. Badacze skłaniają się do twierdzenia, że utwór jest przeróbką zaginionej tragedii autorstwa Thomasa Kyda, która nawiązuje do średniowiecznej kroniki Saxo Gramatyka. Akcja utworu rozgrywa się w Danii i dotyczy zemsty, której miał dopuścić się Amlet (Amleth) wobec zabójcy własnego ojca Horwendila.

Szekspir pozostawił osnowę starego wątku odnoszącego się do islandzko-duńskiej sagi. Nie zrezygnował z silnie zarysowanych postaci, ducha, obłędu, pojedynku i motywu teatru w teatrze, jednak jak zauważa badacz jego twórczości, Stanisław Helsztyński:

Kronika *Gesta Danorum* Saxo Gramatyka, zawierająca legendę o Amlecie (Amleth)

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Wstęp

[...] elementy te zostały uszlachetnione, podniesione na wyższy poziom, otrzymały znaczenie – nie jak dawniej – przypadkowego rekwizytu, lecz realistycznego składnika w sztuce powstającej według artystycznych założeń Szekspira.

Źródło: Stanisław Helsztyński, *Wstęp*, [w:] William Szekspir, *Hamlet*, tłum. W. Tarnawski, Wrocław 1955, s. 29.

Szekspir zataił w *Hamlecie* konkretne, jednostkowe rysy wątku historycznego, jednak zachował lub wykreował elementy istotne dla własnej wizji artystycznej. Choć *dramatis personae* są wytworem jego wyobraźni, w dużej mierze przypominają typowe postacie renesansowego dworu królewskiego. Zbrodnia, która stanowi centralny wątek utworu, nawiązuje do skrytobójczych morderstw na dworach książąt włoskich.

Coke Smyth, *Hamlet zabija Poloniusza*

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Sam Hamlet to nie monumentalny bohater antycznej tragedii, ale wewnętrznie rozdwojony i niepewny siebie idealista, dramatycznie rozdarty pomiędzy powinnością a swoimi ideałami. Szekspir skupia się na pogłębieniu portretu psychologicznego Hamleta, pozwala widzowi uczestniczyć w wewnętrznej walce postaci i nadaje jej znamion realności, pozwala się z nią utożsamiać.

Słownik

decorum

(łac., *stosownie, przyzwoicie*) – zasada stosowności, wyznaczająca normy właściwego zharmonizowania poszczególnych elementów dzieła literackiego: odpowiedniość jego stylu (słownictwa, składni, wiersza) wobec treści, wobec sytuacji podmiotu mówiącego, społecznej pozycji odbiorcy oraz realizowanego gatunku literackiego

mimesis

(gr. *mimēsis* – naśladownictwo, naśladowanie) – naśladowanie rzeczywistości w sztuce; najbardziej rozwiniętą teorię mimesis stworzył Arystoteles, w którego koncepcji naśladowanie nie było tożsame z biernym kopiowaniem świata, lecz obok aspektu odtwarzania zawierało także moment odgrywania rzeczywistości w sztuce, swobodnego jej przedstawiania

purytanin

(łac. *puritas* – czystość) – członek grupy protestantów angielskich, przeciwstawiającej się tradycjom i formom Kościoła anglikańskiego; przen. człowiek o bardzo surowych zasadach moralnych

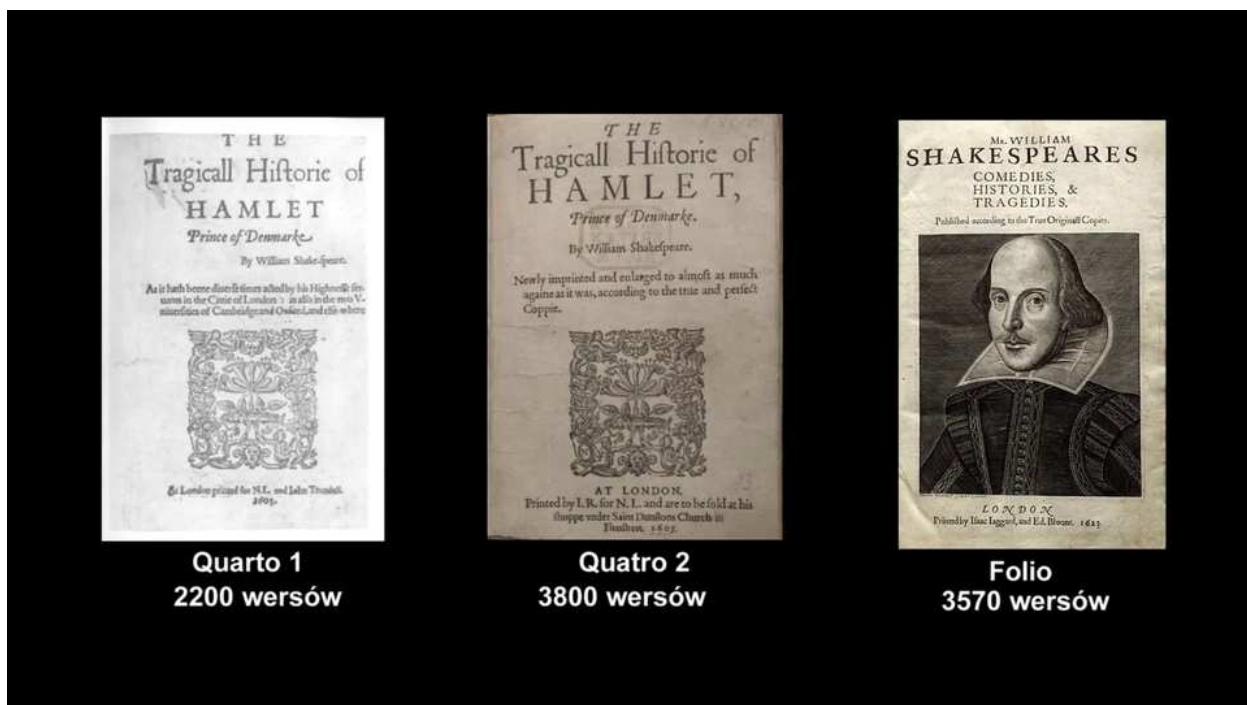
Prezentacja TED

Polecenie 1

Wysłuchaj wykładu prof. Mirosława Kocura, a następnie wyjaśnij, jaka jest różnica w podejściu do kategorii fantastyki i realizmu w *Hamlecie* Williama Szekspira w pierwszym oraz trzecim wydaniu tego tekstu.

Polecenie 2

Wykaż związek pomiędzy sposobem ukazania kategorii realizmu i fantastyki w *Hamlecie* a podejściem do religii w epoce elżbietańskiej.

Film dostępny pod adresem </preview/resource/R1YC9nTEZtHrW>

Film nawiązujący do treści materiału dotyczący Hamleta.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Termin „fantastyka” we współczesnej Williamowi Szekspirowi Anglii był jednoznaczny z:

☐ wierzeniami ludowymi.

☐ brakiem realizmu.

☐ konfabulacją.

☐ wyobraźnią.

Ćwiczenie 2

Wyjaśnij, jaką funkcję odgrywa duch pojawiający się w *Hamlecie* Williama Szekspira.

Zapoznaj się z poniższymi wypowiedziami Hamleta. Wyjaśnij, co nadaje szaleństwu bohatera znamiona fantastyczne, a co powoduje, że widz postrzega je jako realistyczne. Odwołaj się także do znajomości całego utworu.

((William Szekspir

Hamlet

Akt V, scena 1

[...] to obłąd;

Ten atak szaleństwa za chwilę przeminie.

Wkrótce okryje go bezwładnym skrzydłem

Spokój, podobny do synogarlicy,

Której wykluły się złote pisklęta.

Źródło: William Szekspir, *Hamlet*, tłum. W. Tarnawski, Wrocław 1955, s. 64.

((William Szekspir

Hamlet

Akt V, scena 2

Wszyscy tu wiedzą – sam pewnie słyszałeś –

O moim ciężkim rozstroju nerwowym.

[...]

Czy zatem Hamlet skrzywdził Laertesę?

Nie, to nie Hamlet. Hamlet nie był sobą:

Jeśli w tym stanie wyrządził ci krzywdę,

Winne jest jego inne „ja”, nie Hamlet.

A więc sam obłąd jest tu winowajcą.

Źródło: William Szekspir, *Hamlet*, tłum. W. Tarnawski, Wrocław 1955, s. 66.

William Szekspir

“ Hamlet

Akt V, scena 1

...Kochałem
Ofelię. Niechaj czterdzieści tysięcy
Braci połączy serca – suma uczuć
Wciąż będzie mniejsza od mojej miłości.
Cóż ty chcesz dla niej zrobić?

Chcesz płakać? bić się? Targać ciało w strzępy?
Pościć? pić ocet? łykać krokodyle?
Zrobię to samo. Przyszedłeś tu skomleć?
Skokiem do grobu, pokazać, żeś lepszy?
Daj się pogrzebać żywcem razem z nią –
Ja też to zrobię.

Źródło: William Szekspir, *Hamlet*, tłum. W. Tarnawski, Wrocław 1955, s. 64.

Fantastyka	Realizm

Ćwiczenie 4

W swoim wykładzie Mirosław Kocur podkreśla, że dyskusja na temat kategorii fantastyki i realizmu w *Hamlecie* jest złożona, ponieważ pomiędzy czasami elżbietańskimi a współczesnością nastąpiła istotna zmiana w sposobie postrzegania tego, co fantastyczne i realne. Wybierz spośród podanych motywów pojawiających się w *Hamlecie* ten, który potwierdza słuszność słów profesora:

☐ motyw zemsty.

☐ przedstawienie odegrane na królewskim dworze.

☐ szaleństwo Ofelii.

☐ motyw ducha ukazującego się Hamletowi.

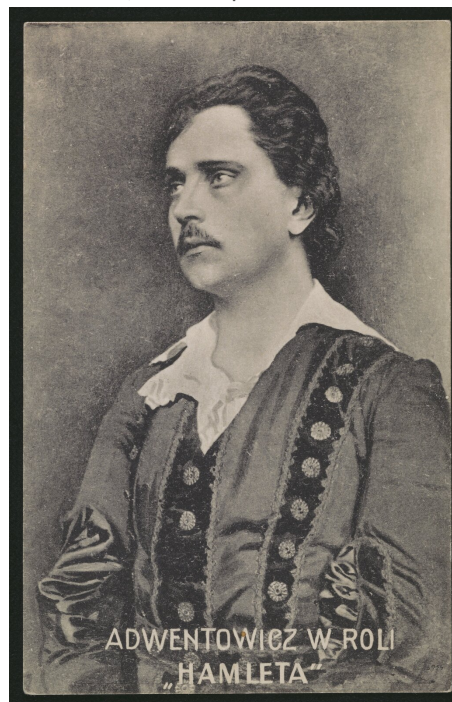

Przyjrzyj się poniższym ilustracjom przedstawiającym aktorów wcielających się w rolę Hamleta. Wyjaśnij, jaki wpływ może mieć dobór aktora na sposób postrzegania wątków fantastycznych i realistycznych w dramacie Szekspira.

Sara Bernhardt jako Hamlet

Źródło: dostępny w internecie: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Karol Adwentowicz w roli Hamleta

Źródło: dostępny w internecie: Polona, domena publiczna.

Zapoznaj się ze słownikową definicją makiawelizmu. Oceń, czy króla Klaudiusza można określić mianem makiawelisty. Wyjaśnij, w jaki sposób ukazanie tej postaci wpływa na realizm Hamleta, biorąc pod uwagę epokę, w której rozgrywa się akcja utworu. Uzasadnij swoją odpowiedź, formułując dwa argumenty.

Makiawelizm

1. «koncepcja polityczna zalecająca stosowanie zasady „cel uświęca środki”»
2. «postawa charakteryzująca się cynizmem i brakiem skrupułów w dążeniu do celu»
[*Słownik terminów obcych*, red. Władysław Kopaliński, Kraków 1996, s. 243]

((William Szekspir **Hamlet**

Akt pierwszy, scena II

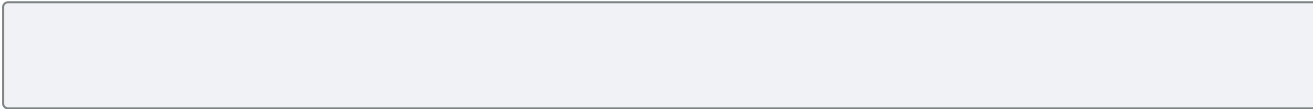
KRÓL

Jakkolwiek świeżo tkwi w naszej pamięci
Zgon kochanego, drogiego naszego
Brata Hamleta, jakkolwiek by przeto
Sercu naszemu godziło się w ciężkim
Żalu pogrążyć, a całemu państwu
Zawrzeć się w jeden fałd kiru, o tyle
Jednak rozwaga czyni gwałt naturze,
Że pomnąc o nim nie zapominamy
O sobie samych. Dlatego – z zatrutą,
Że tak powiemy, od smutku radością,
Z pogodą w jednym, a łzą w drugim oku,
Z bukietem w ręku, a jękiem na ustach,
Na równi ważąc wesele i boleść –

Połączyliśmy się małżeńskim węzłem
Z tą niegdyś siostrą naszą, a następnie
Dziedziczką tego wojennego państwa.
Co wszakże czyniąc, nie postąpiliśmy
Wbrew światlejszemu waszemu uznaniu,
Które swobodnie objawione dało
Temu krokowi sankcje. Dzięki za to. –
A teraz wiedzcie, że młody Fortynbras,
Czyli to naszą lekceważąc wartość,
Czyli to sądząc, że z śmiercią drogiego
Brata naszego w królestwie tym znajdzie
Nieład i bezrząd, i na tym jedynie
Budując płonną nadzieję korzyści,
Nie zaniedbuje naglić nas przez posłów
O zwrot tych krain, które prawomocnie,
Za sprawą świętej pamięci Hamleta,
Brata naszego, z rąk jego rodzica
Przeszły na własność Danii. Tyle o nim.
Terazże o nas i o celu, w jakim
Tu się zeszliśmy. Wzywamy tym pismem
Stryja młodego Fortynbrasa, dzisiaj
Króla Norwegii, który, z sił opadły,
Obłożnie chory, może i nie słyszał
O tych zabiegach swojego synowca,
Aby powstrzymał go od dalszych kroków
W tej sprawie, aby mu wzbronił zbierania
Wojsk i zaciągów złożonych wszak z jego
Wiernych poddanych. Wam zaś, Korneliuszu
I Woltymandzie, poruczymy zanieść
To pismo, łącznie z pozdrowieniem naszym,
Władcy Norwegii, nie upoważniając
Was do wchodzenia z nim w nic więcej nad to,
Co treść powyższych słów naszych określa.

Bywajcie nam więc zdrowi i niech pośpiech
Chwali gorliwość waszą.

Źródło: William Szekspir, *Hamlet*, tłum. W. Tarnawski, Wrocław 1955, s. 16.

Zapoznaj się z fragmentem rozprawy Stanisława Helsztyńskiego dotyczącej realiów epoki Szekspira utrwalonych w *Hamlecie*, a następnie przeczytaj fragment wypowiedzi Gertrudy, która opowiada o śmierci Ofelii. Wyjaśnij, w jaki sposób fantastyka i realizm korespondują ze sobą w tej scenie.

((Stanisław Helsztyński

Wstęp

[...] przy kreśleniu losów Ofelii spontanicznie weszło makabryczne wspomnienie z chłopięcych lat poety z okresu jeszcze stratfordzkiego, z roku 1579, kiedy razem z mieszkańcami swego rodzinnego miasteczka Szekspir przeżywał sensację spowodowaną samobójstwem swojej towarzyszką młodości, Katarzyny Hamnet, która po opuszczeniu jej przez narzeczonego utopiła się w rzece Avon w miejscu, gdzie rośła stara wierzba. Nawet rozmowa grabarzy to jakby wyciąg z protokołu, w którym świadkowie ostatnich chwil dziewczyny wypowiadali swoje zdanie o samobójcach i o prawie do kościelnego pogrzebu, którego rodzina Hamnetów domagała się, tłumacząc śmierć Katarzyny nieszczęśliwym wypadkiem.

Źródło: Stanisław Helsztyński, *Wstęp*, [w:] William Szekspir, *Hamlet*, tłum. W. Tarnawski, Wrocław 1955, s. 29.

((William Szekspir

Hamlet

Akt IV, scena 7

GERTRUDA

Jedna jest wierzba na brzegu strumienia
Jej siwe liście drżą w zwierciadle wody
Tam się to stało. Ofelia splatała
Dziwne girlandy z pokrzyw i stokrotek
[...]

Kiedy się wspięła na poziomy konar
Aby zawiesić na nim taki wieniec
Z chwastów – zdradliwa gałąź nagle pęka,
A ona, razem z naręczami kwiecia,
Spada w płaczący nurt. Jej rozpostarta
Na wodzie suknia, jak ogon syreny,
Utrzymywała się jeszcze przez jakiś
Czas na powierzchni, a ona nuciła
Urywki starych piosenek, jak gdyby
Nie czuła grozy swego położenia,
Lub jakby woda była jej żywiołem.
Lecz wreszcie suknia, nasiąkła wilgocią,
Ucina słodki śpiew, ciągnąc nieszczęsną
Na dno, w mulistą śmierć.

Źródło: William Szekspir, *Hamlet*, tłum. W. Tarnawski, Wrocław 1955, s. 39.

W scenie II aktu trzeciego Hamlet zwraca się do Pierwszego Aktora w następujący sposób:

((William Szekspir

Hamlet

A nade wszystko bacz, abyś nie pogwałcił proporcji życiowych. Bo takie zniekształcenie sprzeczne jest z celem teatru, którego zadaniem, jak pierwiej, tak i teraz, było i jest: stale przyświecać stosownym wzorem, upostaciować trafnie cnotę i hańbę oraz aktualizować epokę i ducha czasu w konkretnym obrazie.

Źródło: William Szekspir, *Hamlet*, tłum. W. Tarnawski, Wrocław 1955, s. 36.

Wyjaśnij, w jaki sposób słowa te korespondują z zakończeniem oraz wymową całego dramatu Williama Szekspira.

Praca domowa

Postać Hamleta fascynuje czytelników od wieków – jedni widzą w nim renesansowego idealistę, inni tchórza bojącego się wziąć na siebie odpowiedzialność. W jaki sposób oceniasz psychologiczny realizm Szekspirowskiego bohatera? Formułując pisemną odpowiedź, weź pod uwagę ideały renesansowe.

Dla nauczyciela

Autor: Marta Kulikowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Fantastyka i realizm w *Hamlecie* Williama Szekspira

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
- 2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);
- 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- 8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły *nie* oraz partykuły *-bym*, *-byś*, *-by* z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń *-ji*, *-ii*, *-i*; zapisu przedrostków *roz-*, *bez-*, *wes-*, *wz-*, *ws-*; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (*a*, *ę*) oraz połączeń *om*, *on*, *em*, *en*; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

IV. Samokształcenie.

6) wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;

Zakres rozszerzony

Lektura obowiązkowa

10) William Szekspir, *Hamlet*;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- poznaje podejście Williama Szekspira i artystów mu współczesnych do kategorii fantastyki i realizmu w literaturze,
- analizuje fragmenty *Hamleta* Williama Szekspira, zwracając uwagę na elementy fantastyczne i realistyczne,
- na podstawie wykładu formułuje wnioski na temat realizmu i fantastyki w *Hamlecie*,
- redaguje wypowiedź pisemną, w której ocenia realizm psychologiczny tytułowego bohatera sztuki Williama Szekspira.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- odwrócona klasa;
- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;

- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów, by zapoznali się z blokiem tekstowym oraz wykładem zamieszczonymi w e-materiale *Fantastyka i realizm w „Hamlecie” Williama Szekspira*. Następnie zapowiada uczniom, że będą pracowali w czterech grupach. Prezentuje zadania dla zespołów i prosi, by każdy uczeń wybrał grupę, w której chce pracować:

Grupa 1. Wywiad z Szekspirem. Zbierzcie informacje dotyczące fantastyki i realizmu w *Hamlecie*. Zastanówcie się, co odpowiedziałby Szekspir na poniższe pytania, możecie także zaproponować własne:

- Dlaczego w *Hamlecie* pojawiają się postaci nierealne?
- Czy Hamlet jest szalony, czy tylko gra szalonego?
- Jak scharakteryzowałby pan idealnego odtwórcę roli Hamleta?

Przygotujcie kilkuminutową scenkę, w której zaprezentujecie wywiad z Williamem Szekspirem.

Grupa 2. Mapa myśli. Wykonajcie mapę myśli prezentującą elementy realistyczne i fantastyczne występujące w *Hamlecie*. Zwróćcie uwagę na postaci i wydarzenia.

Grupa 3. Schemat. Przeanalizujcie, jak zmieniło się od czasów Szekspira postrzeganie tego, co realne i fantastyczne. Spróbujcie opracować schemat, który zobrazuje ten proces.

Grupa 4. Przekład intersemiotyczny. Przygotujcie wybór fragmentów spektakli teatralnych *Hamleta* w różnych czasach i w różnych krajach. Zwróćcie uwagę na dobór aktorów odtwarzających postać głównego bohatera.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. CZĘŚĆ 1

Prezentacja. Poszczególne zespoły przedstawiają efekty swojej pracy. Pozostali uczestnicy zajęć komentują wystąpienia grup, mogą też zadawać pytania.

Omówienie. Uczniowie wypowiadają się na temat współpracy, dzielą się refleksjami na temat cyklu, odpowiadają na ewentualne pytania. Nauczyciel komentuje i ocenia poszczególne prezentacje.

CZĘŚĆ 2

Praca indywidualna. Nauczyciel prosi uczniów o samodzielne wykonanie wybranych ćwiczeń z sekcji „Sprawdź się”.

Dzielenie się wiedzą. Uczniowie po wykonaniu ćwiczeń porównują swoje odpowiedzi w parach, wymieniają się refleksjami.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel zadaje pytanie podsumowujące: W jaki sposób oceniacie psychologiczny realizm Szekspirowskiego bohatera? (będzie to przy okazji wstęp do pracy domowej). Uczniowie dzielą się swobodnymi refleksjami.
2. Uczniowie, na prośbę nauczyciela, dopowiadają zakończenia zdań: Na tej lekcji nauczyłem się... Przeszkadzało mi, że...

Praca domowa:

1. Praca domowa z e-materiału.

Materiały pomocnicze:

- Sławomir Świontek, *Znak, tekst i odbiorca w teatrze*, w: *Problemy teorii dramatu i teatru*, pod red. Janusza Deglera, Wrocław 1988.
- Mirosław Kocur, *Lokalne źródła teatru glob(alnego) Williama Szekspira*, „Kultura, Historia, Globalizacja” nr 12.
- *Hamlet* w opracowaniu Stanisława Holsztyńskiego, Warszawa 1966.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Prezentacja TED”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.